

Eğitim Düzeyine Göre Kadın İstihdamının Gelir Eşitsizliğine Etkisi: Bir Panel Veri Analizi

The Effect of Women Employment by Educational Attainment Level on Income Inequality: A Panel Data Analysis

Yücel UYANIK¹, Fatma YEŐİLKAYA²

Öz

Amaç: Çalışmada, gelir eşitsizliği ile kadınların eğitim düzeylerine göre istihdam oranı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Tasarım/Yöntem: Araştırmada, eğitim düzeyine göre kadın istihdamı ile gini katsayısı arasındaki ilişki AB üye ve üyeliğe aday 27 ülkenin verilerinden hareketle dinamik panel veri analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bulgular: Analizler sonucunda; lise mezunu kadınların istihdamında yaşanan artışın gini katsayısını artırdığı, yükseköğretim mezunu kadınların istihdamında yaşanan artışın gini katsayısını dolayısıyla gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşılan çalışmada incelenen dönemde seçilen ülkelerde lise altı eğitime sahip kadınların istihdamı ile gelir eşitsizliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Sınırlılıklar: Çalışmanın veri seti 2007-2016 yıllarını kapsamakta ve analize esas ülkeler de belirtilen grup içerisinde ortak veri setine sahip ülkelerden oluşmaktadır.

Özgünlük/Değer: Literatürde gelir eşitsizliğinde kadınların eğitim durumunun etkisini doğrudan inceleyen çalışmalar bulunmamaktadır. Çalışmanın, kadınların eğitim düzeyine göre istihdamından hareketle gini katsayısı ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini araştıran bir boyut taşıması doğrudan gelir eşitsizliğiyle ilişkili alan literatürüne katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Düzeyi, Gelir Eşitsizliği, Kadın İstihdamı, Panel Veri Analizi

Abstract

Purpose: In the study, it is aimed to examine the relationship between income inequality and employment rate of women according to their educational attainment.

Design/Methodology: In the study, the relationship between women's employment by educational attainment and the Gini coefficient was analyzed using the dynamic panel data analysis method based on the data of 27 EU member and candidate countries.

Findings: As a result of the analysis; the increasing number of employment among women who graduated from high school increased gini coefficient, the increasing number of employment among women who graduated from university decreased gini coefficient and income inequality, too. But in that study again in the examined period and in selected countries, the increasing number of employment among women who couldn't graduate from high school and income inequality weren't obtained significant result statistically.

Limitations: The data set of the study covers the years 2007-2016 and the countries subject to analysis are also composed of countries with a common data set within the specified group.

Originality/Value: There are no studies in the literature that directly examine the effect of women's education on income inequality. It is thought that the study will contribute to the field literature related to income inequality, as it has a dimension that investigates the effect on the gini coefficient and income inequality based on women's employment by educational attainment.

Keywords: Educational Attainment, Income Inequality, Women's Employment, Panel Data Analysis

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İ.İ.B.F., alışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, y.uyanik@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6424-3672

² Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, İ.İ.B.F., alışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, fatmayesilkaya58@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1766-3535

1. GİRİŞ

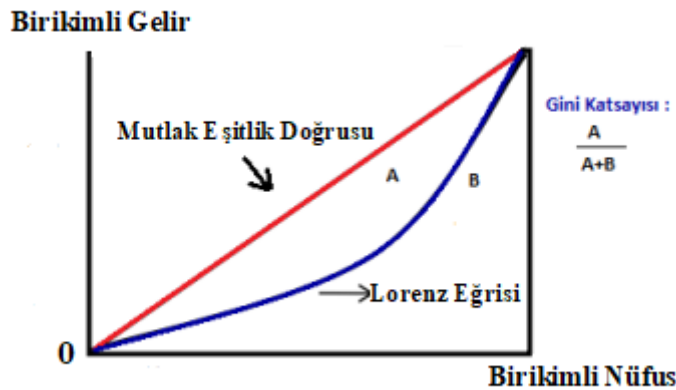
İktisat yazınında gelir dağılımı, belirli bir dönemde bir ülkenin üretilmiş toplam gelirin kişiler, gruplar ya da üretim faktörleri arasında dağıtılması olarak tanımlanmaktadır. Gelir dağılımı; çoğunlukla fonksiyonel, kişisel, sektörel ve bölgesel gelir dağılımı olarak sınıflandırılabilir. Beraber sosyal gruplara, meslek gruplarına ve eğitim durumlarına göre de ayrılabilir (Üzümcü & Korkat, 2014). Gelir dağılımına ilişkin temel ayrıma bakıldığında ise, birincil ve ikincil gelir dağılımı olacak şekilde gruplandırıldığı görülmektedir. Birincil gelir dağılımı faktör gelirlerinin dağıtımını, ikincil gelir dağılımı ise, devletin etik ve sosyal sebepler gözettiği müdahalesiyle birincil gelir dağılımının düzenlenmesini ifade edilmekte olup ve ikincil gelir dağılımının birincil gelir dağılımına kıyasla daha eşitlikçi olduğu kabul edilebilmektedir (Altınışık & Peker, 2008). Gelir dağılımı kavramından hareketle gelir eşitsizliğinin, ülkenin gelirin toplum içerisinde düzensiz (Ayyıldız, 2017) dağılımını ifade ettiği söylenebilir.

Gelir dağılımı adaleti derecesi genel olarak Lorenz eğrisi, bu eğriden elde edilen Gini katsayısı, yüzde paylar analizi ve pareto optimumu yöntemleri kullanılarak analiz edilmektedir (Altınışık & Peker, 2008). Gini katsayısı Lorenz eğrisiyle köşegenin altında yer alan alanın oranıyla hesaplanmaktadır. Bu oranın 0'a yaklaşması gelirin adil dağıldığını 1'e yaklaşması ise gelirin adaletsiz dağıldığını göstermektedir. Gini katsayısı 0 ile 1 arasından bir değer alırken Gini endeksi 0 ile 100 arasında bir değer almaktadır ve Gini endeksi tüm gelirlerin hesaba katıldığı durumda gelir eşitsizliğini ölçmektedir (Ayyıldız, 2017).

Gelir eşitsizliğini açıklamak için tek bir teorik model yerine gelir eşitsizliğini etkileyen her bir faktör için farklı teorik modellerin kullanılması daha makul görülmektedir. Gelir eşitsizliğini etkileyen faktörler; kişisel tercihler, yetenek, beşeri sermaye, eğitim, miras ve devlet politikaları şeklinde sınıflandırılabilir (Sarı, 2003). Bu eşitsizliğin en temel sebeplerinden birinin eğitim olduğu kabul edilmektedir. Eğitimin cinsiyete ve bölgelere dayalı farklılaşması, bölgeler arasında ve cinsiyete göre eğitime erişimde yaşanan farklılaşmaların gelir eşitsizliği konusunda oldukça etkili olduğu düşünülmektedir (Kalaycı & Öztürk, 2017).

Bir ülkede belirli dönemlerde üretilen gelirin kişiler, kişi grupları ve üretim faktörleri arasındaki bölüşümüne gelir dağılımı denilmektedir. Gelir dağılımının eşitlik derecesinin ölçülmesinde kullanılan yöntemlerden ikisi Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısıdır (Altınışık & Peker, 2008). 1905 yılında Max Lorenz tarafından ortaya atılan eğri, gelirin nüfus içinde tam adil dağılımını gösteren 45°'lik doğrudan aşağı yönde bel verdiği ve bu sebeple gelir dağılımı adaletinin bozulduğunu ifade etmektedir. Eğrinin temel amacı kümülatif nüfusa karşılık gelen kümülatif gelir paylarını göstermektir (Özdemir & İslamoğlu, 2017: 96).

Şekil 1: Lorenz Eğrisi

Kaynak: Özdemir ve İslamoğlu, 2017: 97

Bireysel gelir eşitsizliğinin ölçümünde kullanılan diğer yöntemler ise; pareto optimumu ve yüzde paylar analizidir. Yüzde paylar analizinde, hanehalkları kullanılabilir gelirleri düzeyinde (genellikle %5 ve %10) nüfus yüzdelik dilimlere ayrılmaktadır. Bu yöntemde yüzdelik dilimlerde elde

edilen gelirler üzerinden gelir eşitsizliği tespit edilmektedir (Erikli & Yücel, 2019). Diğer yöntem olan pareto optimumu kaynakların dengeli dağılımını göstermektedir. Bu yöntemde göre, gelirin bir toplumda dengeli bir şekilde dağılımının sağlandığı durumda bir kişinin gelirinin yükseltilmesi için diğer bir kişinin gelirinin düşürülmesi gerekmektedir. Pareto kanununa göre farklı gelirlerle sahip olunması farklı yeteneklerden kaynaklanmaktadır ve bu durum doğaldır. Pareto endeksi gelir eşitsizliğini en yüksek gelire sahip olanların yüzdelik değerinden hareketle göstermektedir ve diğer endeksler gibi 0 ile 1 arasında bir değer almaktadır. Pareto endeksinin büyümesi yüksek gelirli insanların nüfus içindeki payının azalması anlamına gelmektedir (Özdemir, 2019).

Gelir eşitsizliğinin arka planında emek piyasasında söz konusu olan ayırımın olduğu söylenebilmektedir. Emek piyasasındaki ayırım, ücret ayırımı ve mesleki ayırım olarak iki başlıkta incelenebilmektedir. Ücret ayırımı denildiğinde aynı meslekte çalışan iki grup işçinin ortalama ücretlerinin farklılığından bahsedilmekte iken mesleki ayırım da içinde olduğu bazı grupların belirli mesleklerin dışında tutularak fazla tercih edilmeyen mesleklerde yoğunlaştırılması söz konusudur (Biçerli, 2014: 221-222). Her iki ayırımın da gelir eşitsizliğine yol açtığı kabul edilebilmektedir. Ücret ayırımı aynı şartlarda olan kişilerin farklı ücret almasını ifade ettiği için doğrudan gelir eşitsizliğini etkilerken; mesleki ayırım bazı grupları çeşitli mesleklerin dışında bıraktığı için dolaylı olarak gelir eşitsizliğini etkilemektedir denilebilmektedir.

Literatürde gelir eşitsizliğini etkileyen önemli faktörlerden birinin eğitim olduğu kabul edilmektedir. Nitelikli ve yüksek düzeydeki eğitim hizmetleri ekonomide verimlilik artışına sebep olmanın yanında hem kişisel geliri hem de gelir dağılımında adaleti olumlu yönde etkilemektedir. Bu noktadan hareketle, gelir dağılımında adaleti sağlamak için eğitimde fırsat eşitliğinin de sağlanması gerekmektedir (Ulusoy vd., 2015).

Eğitimin emek piyasasına etkisinin incelendiği teorilerden biri olan beşeri sermaye teorisine göre emek piyasalarında yer alan kişileri birbirlerinden farklı kılan unsurlardan biri kişilerin beşeri sermaye düzeyidir. Bu teoriye göre eğitim ile verimlilik arasında pozitif korelasyon söz konusudur. Yani eğitim düzeyi yüksek kişiler düşük kişilerden daha yüksek ücret elde etmektedir. Dolayısıyla bireylerin beşeri sermaye düzeyindeki farklılıklar piyasada birbiri ile rekabet edemeyen grupların ve ücret farklılıklarının oluşmasına neden olabilmektedir. Ancak bireylerin beşeri sermaye yatırımı yapması yoluyla rekabetçi gruplar arasında geçiş yapabilmeleri mümkündür. Beşeri sermaye teorisi gibi eğitim ve gelir arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer teori eleme hipotezidir. Eleme hipotezine göre eğitim, esasen işveren tarafından hangi işçinin daha kaliteli olduğunun tespitinde bir eleme aracı olarak işlev görmektedir. Bu hipotezde de eğitim ve gelir arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Yani daha yüksek eğitim derecesine sahip bireyler daha yüksek ücretle çalışmakta ve daha yüksek gelir elde etmektedir. Bu doğrultuda bu hipotez kapsamında, daha yüksek ücretle çalışan kişiler daha verimli olduklarından dolayı değil daha yüksek derecelendirildikleri için bu ücretlere hak kazanmaktadır. Bu doğrultuda eleme hipotezi beşeri sermaye teorisinden ayrılmaktadır. Dolayısıyla üniversite eğitimini tamamlamış kişiler daha yüksek derecelendirilme imkanına sahip olduğu için daha yüksek ücretlerle çalışabilmektedirler (Biçerli, 2014: 225-271).

Eğitim ve gelir arasındaki ilişkiyi inceleyen ikili işgücü piyasaları hipotezinde, emek piyasaları birincil ve ikincil sektörler olarak ikiye ayrılmaktadır. Birincil sektörde daha yüksek eğitimli, daha iyi çalışma koşullarında, daha iyi ücretlerle çalışanlar yer alırken; ikincil sektörde eğitim düzeyi düşük, kötü çalışma koşullarında ve daha düşük ücretlerle çalışanlar yer almaktadır. Burada eğitime yapılan yatırımın getirisinden söz edilebilmesi için kişilerin hangi sektörlerde çalıştığı önem taşımaktadır. Başlangıçta ikincil sektörde çalışanlar eğitim yatırımı yaparak birincil sektöre geçebilme imkanına ve isteğine sahip olabilmelerine rağmen bazı durumlarda ikincil sektörde çalışıyor olmalarından dolayı işverenlere güvenilir gelmediklerinden dolayı birincil sektöre geçememektedirler (Biçerli, 2014: 271-274). Lise ve lise altı eğitim almış olan kişiler özellikle kadınlar genellikle ikincil sektörlerde çalışmakta, yükseköğretime katılan kişiler de birincil sektörlerde çalışmaktadırlar. Zamanında yapılan eğitim yatırımı kişilerin birincil sektörde iş bulabilmelerine ve daha iyi koşullarda ve yüksek ücretlerle çalışmalarına imkan tanımaktadır. Bu noktadan hareketle kadınların da içerisinde yer aldığı dezavantajlı kabul edilen gruplardaki kişilerin daha yüksek eğitim almaları ile daha yüksek ücretle ve hatta bazı kurumlarda eşit ücretle çalışabilmelerinin önü açılabilir. Bu sebeple eşit işe eşit ücret prensibinin sağlanmaya çalışmasının yanında eğitim başta olmak üzere fırsat eşitliğinin de sağlanması gerekmektedir.

Eğitim durumuna göre kadın istihdamı ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma, gelir eşitsizliğine ilişkin diğer çalışmaları içeren literatür taraması ve dinamik panel regresyon analizinin gerçekleştirilmesi için gereken testlerin ve analizlerin yer aldığı metodoloji bölümlerini içermekte, gerçekleştirilen analiz sonucunda yapılan değerlendirmelerin ve sunulan önerilerin yer aldığı sonuç ve değerlendirme bölümüyle bitirilmiştir. Çalışmada temel amaç gelir eşitsizliğinin kadınlar özelinden hareketle eğitim düzeylerine göre istihdamdan nasıl etkilendiğini ve hangi eğitim düzeyinin gelir eşitsizliğini düzeltici etkiye daha çok sahip olduğunu araştırmaktır. Çalışmanın, kadınların eğitim düzeyine göre istihdamından hareketle gini katsayısı ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini araştıran bir boyut taşıması doğrultusunda gelir eşitsizliğiyle ilişkili alan literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde gelir eşitsizliğinde kadınların eğitim durumunun etkisini doğrudan inceleyen çalışmalar olmamakla birlikte Gini katsayısı kullanılarak gelir eşitsizliğini etkileyen faktörler üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan ilkinde Dağdemir (1998) gelir dağılımı etkileyen faktörler üzerine yaptığı çalışmada gini katsayısı yerine kişisel gelir dağılımını ölçmek için geliştirmiş olduğu gelir eşitsizlik endeksini kullanarak 56 ülke için regresyon analizi uygulamıştır. Yaptığı analize göre; kamu harcamaları gelir dağılımını olumlu yönde etkilerken enflasyon, reel faiz ve işsizlik oranlarında yaşanan artışların ise gelir dağılımını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Çakmak ve Gümüş (2005) beşeri sermaye ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Türkiye açısından inceledikleri çalışmalarında 1960-2002 yılları verilerinden hareketle eşbütünleşme analizi gerçekleştirmişlerdir. Analiz sonucunda Türkiye ekonomisinde fiziki ve beşeri sermaye ile GSMH arasında pozitif, işgücü ve GSMH arasında ise negatif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Değer (2006) 68 ülke için dışa açıklık ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi En Küçük Kareler yöntemini kullanarak incelediği çalışmada, dışa açıklıktaki artışların gini katsayısını düşürdüğü yani gelir dağılımını düzelttiği sonucuna ulaşmıştır. Özsoy (2009) ise, Türkiye’de 1923-2005 yılı verileriyle VAR analizi kullanarak GSYİH ve ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, mesleki ve teknik eğitimi alanlar arasındaki ilişkiyi tespit ettiği çalışmada GSYİH ve eğitime ilişkin göstergelerin eşbütünleşik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yanı sıra varyans ayrıştırması ve etki tepki analizi sonucunda da eğitimin büyümeyi açıklamada önemli bir bileşen olduğunu saptamıştır.

Aydın (2012/1) Türkiye’de hanehalkı reislerinin eğitim durumları ve aylık gelirleri arasındaki ilişkiyi 2003-2006 verilerinden hareketle SPSS programı kullanarak yaptığı analizle incelemiştir. Veriler ve anketlerden hareketle yaptığı analizle hanehalkı reisinin eğitim düzeyinde artış yaşandıkça aylık gelirinde de artış yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Kalaycı ve Öztürk (2017) Türkiye için 1980-2013 yılları verilerinden hareketle gerçekleştirdikleri çoklu regresyon analizinde enflasyon, eğitim harcamaları, doğrudan yabancı yatırımlar, dış borçlanma, GSMH ve işsizlik değişkenlerinin gelir eşitsizliği göstergesi olan gini katsayısı ile ilişkisini ölçmeye çalışmışlardır. Açıklayıcı değişkenlerin gelir eşitsizliğini etkilediği fakat en fazla etkili olan değişkenin enflasyon olduğu sonucuna ulaştıkları çalışmalarında ayrıca yapılan eşbütünleşme testi ve VAR analizi sonucunda gelir eşitsizliği, enflasyon, işsizlik ve eğitim harcamaları arasında uzun dönemli ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Ulusal literatür kapsamında incelenen son çalışmada Bükey ve Çetin (2017) Türkiye’de gelir dağılımına etki eden faktörleri 1980-2014 yılları verileri kapsamında En Küçük Kareler Yöntemiyle analiz ettikleri çalışmalarında, iktisadi büyüme ve vergi yükü ile Gini katsayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edememekle birlikte küreselleşme, enflasyon ve faiz değişkenleriyle gini katsayısı arasında pozitif yönlü ilişki tespit etmişlerdir.

Uluslararası literatürde incelenen ilk çalışmada Park (1996), 59 ülkenin yatay-kesit verileriyle eğitim ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Analizde eğitim düzeyinde yaşanan artışın gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Gregorio ve Lee (2002) 5 farklı ülke grubu için 1960-1990 verilerinden hareketle panel veri analizi yöntemini kullanarak eğitimin gelir dağılımına etkisini araştırdıkları çalışmalarında daha yüksek eğitimin gelir eşitsizliğini azalttığı ayrıca devlet sosyal harcamalarının da gelir eşitsizliğini iyileştirici etkide bulunduğunu tespit etmişlerdir. Sylwester (2002) ise ülkelerin yatay-kesit verilerini kullanarak eğitim harcamaları ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi

incelediği çalışmasında eğitime daha fazla kaynak ayırmanın bir ülkedeki gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Muller (2002), 1989-1990 yılları verileriyle Amerika eyaletleri için yapılan çalışmasında eğitim seviyelerindeki farklılaşmadan kaynaklanan gelir eşitsizliği ile ölüm arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmıştır. Amerika eyaletleri ve Columbia Bölgesi için yaptığı çoklu regresyon analiziyle eğitim eksikliği sebebiyle yaşanan gelir eşitsizliğiyle ölüm arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Cardak (2004), ABD’de devlet okuluna ya da özel okula giden öğrencilerin gelir dağılımından etkileniş biçimlerini incelediği çalışmasında, özel okula giden öğrencilerin yüksek geliri endojen bir büyüme yaşadığı, devlet okuluna giden ğrencilerinse düşük gelir dengesine yaklaştığı bir gelir dağılımının söz konusu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Lemieux (2006) Amerika’nın 1973-2005 verilerinden hareketle regresyon analizi gerçekleştirdiği çalışmasında ücret eşitsizliği ile ortaöğretim sonrası eğitime dönüş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Gerçekleştirdiği analizde 1973-2005 yıllarındaki ücret eşitsizliğinde yaşanan artışın temel sebebinin ortaöğretim sonrası eğitime dönüşte yaşanan artış olduğu ve hem görelili ücretlerin hem de yüksek eğitimi li işçiler arasında grup içi dağılımının zaman içinde artmasından hareketle ücret eşitsizliğindeki değişikliklerin, ücret dağılımının en st noktasında artan bir Şekilde yoğunlaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Rodriguez-Pose ve Tselios (2009) AB bölgeleri arasındaki gelir eşitsizliğinin belirleyicilerine yönelik yaptıkları çalışmalarında 1995-2000 dönemine ilişkin verilerle 102 bölge için panel veri analizi gerçekleştirmişlerdir. Yapılan statik ve dinamik analizler sonucunda kişi başına düşen gelirle gelir eşitsizliği arasında ve beşeri sermaye ile gelir eşitsizliği arasında olumlu bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Yanı sıra eğitimsel kazanımda karşılaşılan yüksek eşitsizliğin daha yüksek gelir eşitsizliği ile ilişkili olduğu sonucuna da ulaşmışlardır. Ayrıca nüfusun yaşlanmasının, kadınların işgücüne katılımının, tarımın ve sanayinin gelir eşitsizliğiyle negatif ilişkili olduğu, işsizlik ve güçlü bir finansal sektörün varlığının ise eşitsizliği pozitif yönde etkilediğini de tespit etmişlerdir.

Figueroa (2010) Peru’da eğitim sisteminin gelir eşitleyici olup olmadığını araştırdığı çalışmasında eğitim sürecinde etnik kökenlerin dağıtım sürecinde kilit rol oynadığı gelir arasındaki ilişki için kurulan teorik bir modelden hareketle analiz gerçekleştirmiştir. Kurdukları eğitim sisteminin gelir eşitleyici olmadığını ngren modeli, Peru verilerinden hareketle gerçekleştirdiği istatistiksel testlerle doğrulanmıştır. Turcinkova ve Stavkova (2012) ise ek Cumhuriyeti’nde 2005-2009 verilerinden hareketle eğitim düzeyinin hanehalkının gelir düzeyine etkisini inceledikleri çalışmalarında gelir eşitsizliğiyle ekonomik yönden zayıf hanehalkı ve eğitim almamış olma durumu arasındaki ilişkiyi kanıtlamışlar fakat yüksek eğitimi li hane reisinin düşük yoksulluk risk garantisi olmadığı sonucuna da ulaşmışlardır.

Herrington (2015) ABD ve Norveç için vergi ve kamu eğitim harcamaları ile gelir eşitsizliği ilişkisinin karşılaştırmasını yaptığı çalışmasında vergi ve kamu eğitim harcamalarının gelir eşitsizliği farklarının yaklaşık üçte birini ve nesiller arası gelir farkının %14’n oluşturduğunu tespit etmiştir. Yanı sıra erken çocukluk eğitimine yapılan kamu müdahalesinin bu politika değişikliklerinin etkisini iki katına çıkardığını tespit etmiştir. Yang ve Qiu (2016) in’de ailelerin gelir durumuna göre çocukların gelirden aldıkları pay üzerine kalıcı durum analizi yaptıkları çalışmalarında, yüksek ve düşük gelirli ailelerde yetişen çocukların zorunlu eğitimle beraber yüksek öğretime geçişte karşılaştıkları farklılıkların bu çocukların gelir eşitsizliğine maruz kalmalarında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu farklılığın sebebi ise, yüksek gelirli ailelerin kk yaşlardan itibaren çocuklarının eğitimlerine yatırım yapıyor olmalarıdır.

Son olarak bu kapsamda incelenecek son çalışmada Campos vd. (2016) tarafından in’de 1993-2011 yılına ilişkin verilerle etnik kökene göre eğitim düzeyi ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Analiz sonucunda etnik azınlıkların hem cinsiyet hem de kırsal-kent farklılıklarına göre karşı karşıya kaldıkları dezavantajların gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmişlerdir. Kadınlar için sonuçlar belirgin Şekilde gözlenebilirken erkeklerde kesin sonuçlar elde edememişlerdir. Gelir eşitsizliğine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde eğitimin gelir eşitsizliği konusunda önemli bir unsur olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Bu sebeple, yapılan çalışmada, eğitim düzeyine göre istihdam oranının gelir eşitsizliği üzerine etkisini kadınlar üzerinden incelenerek bu anlamda eksiklik olduğu düşüncesinden hareketle alan yazınına katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

3. METODOLOJİ

Çalışmanın bu bölümünde, eğitim düzeyine göre kadın istihdamı ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen analizler ve analiz sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

3.1. Veri Seti ve Tanımlayıcı İstatistikler

Avrupa Birliği üyesi ve üyeliğe aday olan ülkelerde eğitim düzeyine göre kadın istihdamının gelir eşitsizliğine etkisini belirlemeyi amaçlayan çalışmada, 2007-2016 döneminde 27 ülke verileri analiz kapsamında incelenmiştir. Ülkelere ilişkin veriler Eurostat veri tabanından elde edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen ülkeler, Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Araştırma Kapsamında İncelenen Ülkeler

1. Almanya	7. Estonya	13. İspanya	19. Lüksemburg	25. Slovenya
2. Avusturya	8. Finlandiya	14. İsveç	20. Macaristan	26. Türkiye
3. Belçika	9. Fransa	15. İtalya	21. Malta	27. Yunanistan
4. Bulgaristan	10. Hollanda	16. Kıbrıs Rum C.	22. Polonya	
5. Çek Cumh.	11. İngiltere	17. Letonya	23. Portekiz	
6. Danimarka	12. İrlanda	18. Litvanya	24. Slovakya	

Çalışmada, bağımlı değişken olan gelir eşitsizliği, göstergesi olan gini katsayısı ile temsil edilmektedir. Açıklayıcı değişkenler ise, istihdamdaki lise altı eğitim mezunu kadın oranı, istihdamdaki lise mezunu kadın oranı ve istihdamdaki yükseköğretim mezunu kadın oranıdır. Çalışmada kullanılan değişkenler ve hesaplanma şekilleri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Değişkenler

Değişken	Notasyon	Hesaplama Şekli
Bağımlı Değişken (Gini Katsayısı)	GINI	Mutlak eşitlik doğrusu ve Lorenz eğrisi arasında kalan alan /Toplam alan
Açıklayıcı Değişken	ISTLO	İstihdamdaki lise altı eğitilmiş mezun kadın sayısı / Kurumsal olmayan nüfus
	ISTL	İstihdamdaki lise mezunu kadın sayısı / Kurumsal olmayan nüfus
	ISTYO	İstihdamdaki yükseköğretim mezunu kadın sayısı / Kurumsal olmayan nüfus

Çalışmada kullanılan değişkenler ve hesaplama şekilleri açıklandıktan sonra, bağımlı ve açıklayıcı değişkenlere ait tanımlayıcı istatistiksel değerler hesaplanmıştır. Bu değerler Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	GINI	ISTLO	ISTL	ISTYO
Ortalama	30.21111	33.39832	61.27980	79.18552
Medyan	29.80000	31.80000	62.00000	80.30000
Maksimum	44.20000	60.30000	79.80000	89.60000
Minimum	22.70000	11.80000	25.10000	60.30000
Std. Sap.	4.470312	11.24280	10.44320	5.990062
Çarpıklık	0.752856	0.183892	-1.241896	-1.248938
Basıklık	3.404796	2.199748	5.534825	4.722306
Jarque-Bera	30.08401	9.598899	155.8577	113.9208
Olasılık	0.000000	0.008234	0.000000	0.000000
Gözlem	297	297	297	297

Tablo 3’teki tanımlayıcı istatistik sonuçları incelendiğinde, GINI, ISTLO, ISTL ve ISTYO değişkenlerine ait ortalama değerlerin sırasıyla 30.211, 33.398, 61.279 ve 79.185 olduğu hesaplanmıştır. Eğitim düzeyi açısından sonuçlar değerlendirildiğinde en yüksek eğitim düzeyinin yükseköğretim olduğu görülmektedir. Tanımlayıcı istatistikler normal dağılım varsayımı açısından değerlendirildiğinde GINI, ISTLO, ISTL ve ISTYO değişkenlerine ilişkin serilerin normal dağılım varsayımına uymadıkları tespit edilmiştir. Ekonomik ilişkilerin araştırıldığı çalışmalarda serilerin normal dağılımına uymaması sıklıkla rastlanılan bir durumdur. Ancak bu durum, analizlerde herhangi bir soruna yol açmamaktadır. Normal dağılım analizinin yapılması için bir ön koşul değil çoklu doğrusal bağlantı sorununun varlığını tespit etmekte kullanılacak yöntemin seçimi açısından önemli bir unsurdur. Dolayısıyla çoklu doğrusal bağlantı test edilirken, en az bir değişkenin normal dağılıma sahip olmadığı durumda kullanılabilen Spearman korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4: Spearman Korelasyon Test Sonuçları

Korelasyon t-istatistik Olasılık	GINI	ISTLO	ISTL	ISTYO
GINI	1.000000 ----- -----			
ISTLO	-0.144939 -2.515982 0.0124	1.000000 ----- -----		
ISTL	-0.367769 -6.792689 0.0000	0.593272 12.65809 0.0000	1.000000 ----- -----	
ISTYO	-0.156434 -2.720338 0.0069	0.340157 6.212874 0.0000	0.708644 17.25048 0.0000	1.000000 ----- -----

Bağımsız değişkenlere ilişkin korelasyon katsayısının 0.90'ın üzerinde olduğu durumda çoklu doğrusal bağlantı sorunu söz konusudur (Tabachnick & Fidell, 2001). Test sonuçlarına göre, açıklayıcı değişkenler arasında en yüksek ilişki düzeyi, ISTYO ile ISTL arasında %70,8 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla, oluşturulan modelde çoklu doğrusal bağlantı sorunu söz konusu değildir.

3.2. Yatay Kesit Bağımlılığının Araştırılması

Panel veriyi oluşturan yatay kesitler yani ülkelerden birinde meydana gelebilecek bir çok diğer ülkeleri de etkiliyorsa yatay kesitler arasında bir bağımlılık söz konusudur denilebilmektedir. Bu durum, yatay kesit bağımlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Seriler arasında yatay kesit bağımlılığı olduğunda bu durumu dikkate alarak analiz yapılması elde edilecek bulguların doğruluğu ve güvenilirliği üzerinde etkili olmaktadır (Breusch- Pagan, 1980; Pesaran, 2004). Pesaran (2004) CD testi paneli oluşturan yatay kesitlerin zaman boyutundan daha büyük olduğu durumda kullanılmaktadır. Yapılan çalışmanın veri seti incelendiğinde yukarıdaki bilgilerden hareketle, Pesaran (2004) CD testi serilerin yatay kesit bağımlılığını test etmek için kullanılmıştır. Yatay kesit bağımlılığına ilişkin test sonuçları Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Değişken Bazında Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Değişkenler	CD (Pesaran 2004)	
	İsta.	Olas.
GINI	2.990	0.001
ISTLO	-1.948	0.026
ISTL	2.279	0.011
ISTYO	-1.033	0.151

H₀: Yatay kesit bağımlılığı yoktur.

H₁: Yatay kesit bağımlılığı vardır.

Yatay kesit bağımlılığına ilişkin test sonuçları incelendiğinde, çalışmada yatay kesit boyutu zaman boyutundan büyük olduğu için Pesaran (2004) CD test sonuçları dikkate alınmıştır. CD test olasılık değerlerinin GINI, ISTLO ve ISTL değişkenleri için kritik değerin altında olduğu ve bu değişkenlerde yatay kesit bağımlılığının söz konusu olduğu tespit edilmiştir. ISTYO değişkeninde ise olasılık değeri kritik değerin üzerindedir ve yatay kesit bağımlılığı söz konusu değildir.

3.3. Homojenlik Analizi

Panel veri analizinde test edilmesi gerekli olan bir diğer varsayım ise homojenliktir. Homojenlik dikkate alınmadan gerçekleştirilen analizlerde tutarsız sonuçlara ulaşılabilmektedir (Baltagi, 2005). Homojenlik varsayımı, Pesaran ve Yamagata (2008) delta testleri ile incelenebilmektedir. Homojenlik test sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Pesaran ve Yamagata (2008) Homojenite Test Sonuçları

Değişkenler	Delta_tilde		Delta_tilde_adj	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
GINI	2.236	0.013	2.622	0.004
ISTLO	2.209	0.014	2.590	0.005
ISTL	0.787	0.216	0.923	0.178
ISTYO	1.155	0.124	1.354	0.088

Ho: Homojendir.

H₁: Heterojendir.

Değişken bazında homojenite test sonuçları değerlendirildiğinde, ISTL ve ISTYO değişkenlerine homojen; GINI ve ISTLO değişkenlerinin ise heterojen olduğu tespit edilmiştir.

Panel veri analizinde geçerli ve tutarlı bulgulara ulaşabilmek için ya da başka bir ifade ile bağımlı ve açıklayıcı değişkenler arasında anlamlı sonuçlara ulaşılabilmesi için serilerin durağan olması gerekmektedir (Topaloğlu, 2018a). Çalışmada kullanılan değişkenlerin durağanlıkları, yatay kesit bağımlılığı ve homojenite durumları dikkate alınarak sınanmıştır. Yatay kesit bağımlılığı ve homojenlik test sonuçlarına göre yatay kesit bağımlılığı içermeyen homojen yapıdaki değişken olan ISTYO değişkeninin durağanlık sınaması birinci nesil birim kök testlerinden biri olan ve homojenlik varsayımı altında kullanılabilen Levin vd. (2002) testi ile sınanırken, yatay kesit bağımlılığı içeren GINI, ISTLO ve ISTL değişkenlerinin birim kök sınaması ise ikinci nesil testlerden biri olan PANIC testi ile gerçekleştirilmiştir. Birim kök test sonuçları, Tablo 7’de ve Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 7: Bai ve Ng (2004) PANIC Birim Kök Test Sonuçları

Seviye	Sabit				Sabit ve Trend			
	PCe_Choi	Olas.	PCe_MW	Olas.	PCe_Choi	Olas.	PCe_MW	Olas.
GINI	4.7452	0.0000	53.4760	0.0002	2.5016	0.0062	38.5939	0.0157
ISTLO	8.8723	0.0000	80.8519	0.0000	8.7710	0.0000	80.1804	0.0000
ISTL	7.3149	0.0000	70.5217	0.0000	3.3922	0.0003	44.5011	0.0031

Ho: Birim kök vardır.

H₁: Birim kök yoktur.

Bai ve Ng (2004) PANIC birim kök test sonuçları incelendiğinde her iki test grubunda GINI, ISTLO ve ISTL değişkenlerine ait olasılık değerlerinin kritik değerin altında olduğu görülmekte ve H₀ hipotezi reddedilmektedir. Yani üç değişken de sabit ve sabit ve trendli modelde düzey değerlerinde durağandır.

Tablo 8: LLC (2002) Panel Birim Kök Test Sonuçları

Seviye	Sabit		Sabit ve Trend	
	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
ISTYO	-5.25112	0.0000	-7.63903	0.0000

Ho: Birim kök vardır.

H₁: Birim kök yoktur.

Yatay kesit bağımlılığını dikkate almayan ve homojen serilerin durağanlığını sınanan birinci nesil birim kök testlerinden LLC (2002) test sonuçlarına göre ISTYO değişkeninin olasılık değeri 0.05 kritik değerin altında olduğu için bu değişken sabit ve sabit ve trendli modelde I⁰’dır yani düzeyde durağandır.

3.4. Model Tahmini

Modele ilişkin gerekli olan ön testlerin sınaması yapıldıktan sonra gerçekleştirilen model tahmini için dinamik panel veri analizi (GMM) metodu kullanılmıştır. GMM modelinde değişen varyans ve otokorelasyon varsayımlarının sınanmasına gerek yoktur. Statik panel veri analizine göre daha kolay tahminleme imkânı sunmaktadır. Modele ilişkin GMM tahmin sonuçları Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9: Model Tahmin Sonuçları

Bağımlı Değişken		Yöntem		Örneklem
GINI		Panel Generalized Method of Moments		2007-2017
Açıklayıcı Değişken	Katsayı	Standart Hata	t-istatistiği	Olasılık
GINI _{t-1}	0.440660	0.042735	10.31143	0.0000
ISTLO	0.037560	0.065913	0.569836	0.5693
ISTL	0.095351	0.030888	3.087033	0.0023
ISTYO	-0.359705	0.087509	-4.110470	0.0001
Ağırlıklandırılmış İstatistikler				
Ort. Bağ. var	0.001598	Std.Sap. Bağ. var	0.030919	
Regresyon Std.H.	0.036646	Resid Kare	0.320964	
J-İsta.	19.84002	Enst. Sıra.	27	
Olas (J İsta.)	0.651542			
Test	m-İsta.	rho	Olasılık	
AR(1)	-2.456472	-0.133577	0.0140	
AR(2)	0.202985	0.006302	0.8391	

Gelir eşitsizliği ile eğitim düzeylerine göre kadın istihdamı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Arellano ve Bond (1991) dinamik panel veri analizi (GMM) gerçekleştirilmiştir. Dinamik panel veri modelinde elde edilen bulguların doğru ve tutarlı olabilmesi için kullanılan araç değişkenlerinin geçerli olması ve modelde otokorelasyon sorununun olmaması ön koşullardır. Bu bağlamda araç değişkenlerin doğru seçilip seçilmediği “olasılık (J-istatistik)” değeri ile belirlenmektedir. Bu değerın kritik değer olarak belirlenen 0.05’ten büyük olması durumunda kullanılan araç değişkenler geçerlidir, denilebilmektedir (Topaloğlu, 2018b). Analiz sonucu incelendiğinde, J olasılık değerinin kritik değerden büyük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, çalışmada kullanılan araç değişkenlerin geçerli olduğunu ifade etmek mümkündür. Buna ek olarak GMM modelinin geçerli olup olmadığı, AR(1) ve AR(2) değerleri doğrultusunda Arellano ve Bond’un (A&B) otokorelasyon testi ile sınanmıştır. Buna göre modelin yapısı gereği, AR(1) için hesaplanan olasılık değerinin 0.05’ten küçük; AR(2) için hesaplanan olasılık değerinin ise 0.05’ten büyük çıkması beklenmektedir. A&B test sonuçlarına göre AR(1) olasılık değerinin kritik değerin altında olduğu belirlenirken araç değişkenler ile hata terimleri arasındaki ilişkiyi gösteren sıfır hipotezi reddedilmiş ve araç değişkenlerin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. AR(2) olasılık değerinin ise kritik değerden büyük olduğu hesaplanmış ve GMM modeline ilişkin öngörülen süreçte otokorelasyon sorununun olmadığı tespit edilmiştir.

GMM model sonuçları değerlendirildiğinde, bağımlı değerken ile gecikmeli değer arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modelde ulaşılan diğer bulgular incelendiğinde ise ISTL ile GINI katsayısı arasında anlamlı ve pozitif ilişki belirlenmiştir. Buna göre, ISTL değerkenindeki yüzde birlik artış GINI katsayısında %9,5’lik artışa yol açmaktadır. Diğer taraftan ISTYO ile GINI katsayısı arasında anlamlı ve negatif ilişkinin varlığı ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda ISTYO değerkenindeki yüzde birlik artış GINI katsayısında %35,9’luk azalışa sebep olmaktadır. ISTLO değerkeni ile GINI katsayısı arasında ise seçilen yıllarda analiz kapsamında kullanılan ülkeler için istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Özsoy (2009), Park (1996), Gregorio ve Lee (2002), Turcinkova ve Stavkova (2012), Campos, Ren ve Petrick (2016) başta olmak üzere literatürdeki diğer çalışmalarda elde edilen bulgularla benzer sonuçlar vermektedir.

4. SONUÇ

Bir ülkenin üretilmiş toplam gelirinin üretim faktörleri arasındaki paylaşımını ifade eden gelir dağılımı kişileri, grupları ve dolayısıyla ülkeleri ilgilendiren önemli bir konu olarak görülmektedir. Gelir dağılımından hareketle bir problem alanı olarak ortaya çıkan gelir eşitsizliği yıllardır çeşitli araştırmalarla incelemelere konu olmakta ve gelir eşitsizliğinin azaltılmasına yönelik politikalar üretilmeye çalışılmaktadır. Gelir eşitsizliğine yönelik sağlıklı politikalar üretilebilmesi için gelir dağılımında adaletsizliğe yol açan faktörlerin bir bütün olarak değil de ayrı ayrı ve spesifik unsurlar çerçevesinde ele alınmasının daha uygun olduğu kabul edilebilmektedir. Bu doğrultuda beşeri sermaye ya da özel olarak eğitim yatırımlarının gelir eşitsizliğini etkileyen unsurlardan biri olmasından yola çıkılarak eğitim ve gelir dağılımı arasındaki ilişkinin kadınlar üzerinden analiz edilmesinin gelir eşitsizliğiyle mücadele politikalarına yön veriş açısından faydalı olduğu düşünölmektedir. Bu noktadan hareketle kadınların eğitim düzeyine göre istihdam oranlarının gelir eşitsizliği üzerindeki

etkisinin araştırıldığı bu çalışmada teorik ve ampirik literatürü destekler sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma cinsiyet üzerinden doğrudan eğitim düzeyine göre istihdam ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin incelenmesi açısından diğer çalışmalardan ayrılmakta ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Analiz bulgularına bakıldığında lise düzeyinde eğitim almış kadınların istihdamdaki paylarında yaşanan bir birimlik artışın gini katsayısını %9,5 artırdığı dolayısıyla gelir dağılımında adaletsizliği artırdığı sonucuna ulaşılmaktadır. Lise ve lisealtı eğitim alan kişilerin (sadece kadınlar değil) işgücü piyasasında ikincil sektör denilen sektörde çalıştıkları bu sektörde işverenler tarafından çeşitli ayrımlara maruz kaldıkları ve bu ayırım sonucunda hem piyasa içinde genel olarak hem de aynı işi yapan diğer işçilerden daha düşük ücretlerle çalıştıkları söylenebilmektedir. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri dağılımından kaynaklı olarak esas işlerinin piyasada çalışmak olarak görülmemesi sebebiyle özellikle lise ve lisealtı eğitim almaları durumunda kadınların, ikincil sektör içerisinde daha az beğenilen işlere itilmesine ve daha kötü çalışma koşullarında ve daha düşük ücretlerle çalışmasına daha çok maruz kalabildikleri yorumu yapılabilmektedir. Bunun aksine yine bulgulara göre yükseköğretime katılmış kadınların istihdamdaki payının bir artması gini katsayısını %35,9 azaltmasına yani gelir eşitsizliğini düzenleyici bir rol oynamasına yol açmaktadır. Beşeri sermaye teorisi, eleme hipotezi, ikili işgücü piyasaları hipotezlerine bakıldığında hepsinde de yükseköğretime katılımı da kapsayacak şekilde daha yüksek eğitim almanın, kişilerin ücretlerini dolayısıyla gelirlerini artırıcı yönde bir etkide bulunduğu savunulmaktadır. Kadınlar gelir eşitsizliğine ve piyasada çeşitli ayrımlara maruz kalan dezavantajlı kesimler içerisinde önemli bir paya sahip olduklarından kadınların yükseköğretime katılmaları kadınların piyasadaki çeşitli ayrımcılıklardan ve ücret farklılıklarından belirli ölçüde kurtulmalarına yol açabilmektedir. Bunun yanı sıra kadınların yükseköğretime katılımlarıyla, kadınların birincil sektörde yer alan işlerde, daha iyi koşullarda ve daha yüksek ücretlerle çalışma imkânına sahip olabilmeleriyle gelir eşitsizliğinin düzenlenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılabilmektedir. Bu bağlamda gelir eşitsizliğini düzeltmeye yönelik politikalar üretilirken; istihdama yönelik politikaların ötesinde eğitim politikalarının ve eğitim başta olmak üzere kamusal hizmetlerden yararlanmada fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik politikalara ağırlık verilmesinin daha etkin olabileceği düşüncesinden hareket edilmesi gerektiği önerilebilmektedir.

Gelir eşitsizliği ile eğitim düzeylerine göre kadın istihdamı arasındaki ilişkinin 27 ülke kapsamında dinamik panel veri analizi yöntemi kullanılarak incelendiği bu çalışma, analize esas ülkeler, belirlenen değişkenler, zaman aralığı ve kullanılan yöntem değiştirilerek sonraki çalışmalarda geliştirilebilir.

Etik Beyan: Bu çalışmada “Etik Kurul” izni alınmasını gerektiren bir yöntem kullanılmamıştır.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %40 2. Yazarın katkı oranı ise %60’tur.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement: In this study, no method requiring the permission of the “Ethics Committee” was used.

Author Contributions Statement: 1st author's contribution rate 40%, 2nd author's contribution rate 60%.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors.

KAYNAKÇA

- Altınışık, İ., & Peker, H. S. (2008). Eğitim ve gelir dağılımı eşitsizliği. *KMU İİBF Dergisi*, 15, 101-118. <https://dergipark.org.tr/pub/cusosbil/issue/4391/60389>
- Arellano, M., & Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *Review of Economic Studies*, 58, 277-297. <https://academic.oup.com/restud/article/58/2/277/1563354?login=true>
- Aydın, K. (2012/1). Türkiye'de kişisel gelir dağılımının sosyo ekonomik ve demografik belirleyicileri, *Çalışma ve Toplum*, 147-166. <https://www.calismatoplum.org/Content/pdf/calisma-toplum-1400-cccb183f.pdf>
- Ayyıldız, F. V. (2017). Gelir adaletsizliğinin sebeplerinin araştırılması: Ampirik analiz. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 34(34), 131-141. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319246>

- Bai, J., & Ng, S. (2004). A panic attack on unit roots and cointegration. *Econometrica*, 72, 1127-1177. http://www.columbia.edu/~jb3064/papers/2004_A_panic_attack_on_unit_roots_and_cointegration.pdf
- Baltagi, H. B. (2005). *Econometric analysis of panel data* (3rd ed.). John Wiley & Sons Ltd.
- Biçerli, M. K. (2014). *alışma ekonomisi* (8. baskı). Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ő.
- Breusch, T., & Pagan, A. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *Review of Econometric Studies*, 47(1), 239-253. <https://doi.org/10.2307/2297111>
- Bükey, A. M., & etin, B. I. (2017). Türkiye'de gelir dağılımına etki eden faktörlerin en küçük kareler yöntemi ile analizi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 103-117. <http://malieyaraştırmaları.org/index.php/MAD/article/view/66>
- Campos, B. C., Ren, Y., & Petrick, M. (2016). The impact of education on income inequality between ethnic minorities and Han in China. *China Economic Review*, 41, 253-267. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2016.10.007>
- Cardak, B. A. (2004). Education choice, endogenous growth and income distribution. *Economica*, 71, 57-81. <https://doi.org/10.1111/j.0013-0427.2004.00357.x>
- akmak, E., & Gümüş, S. (2005). Türkiye'de beşeri sermaye ve ekonomik büyüme: Ekonometrik bir analiz (1960-2002). *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60(1), 59-72. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001422
- Dağdemir, Ö. (1998). Ekonomik kalkınma sürecinde gelir eşitsizliği sorunu ve makroekonomik göstergeler. *Ekonomik Yaklaşım*, 9(30), 41-58. <http://www.ekonomikyaklasim.org/fulltext/94-1395528921.pdf>
- Değer, M. K. (2006). Ticari liberalizasyon ve gelir dağılımı: Gelişmekte olan ülkeler üzerine bir analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(2), 63-87. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001347
- Erikli, S., & Yücel, A. (2019). Gelir eşitsizliği bireylerin refahını etkiler mi? Türkiye'den bulgular. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED)*, 3(2), 243-260. <https://doi.org/10.38122/ased.598728>
- Figueroa, A. (2010). Is education income-equalizing? Evidence from Peru. *Cepal Review*, 102, 113-133. <https://doi.org/10.18356/3306f25c-en>
- Gregorio, J. D., & Lee, J. W. (2002). Education and income inequality: New evidence from cross-country data. *Review of Income and Wealth*, 48(3), 395-416. <https://doi.org/10.1111/1475-4991.00060>
- Herrington, C. M. (2015). Public education financing, earnings inequality and intergenerational mobility. *Review of Economic Dynamics*, 18, 822-842. <https://doi.org/10.1016/j.red.2015.07.006>
- Kalaycı, S. Y., & Öztürk, A. (2017). Türkiye'de eğitim, işsizlik ve enflasyona dayalı gelir dağılımı adaletsizliği. *Turkish Studies*, 12(31), 151-168. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12674>
- Lemieux, T. (2006). Postsecondary education and increasing wage inequality. *American Economic Review*, 96(2), 195-199. <https://doi:10.1257/000282806777211667>
- Levin, A., Lin, C., & Chu, C. S. J. (2002). Unit root tests in panel data: Asymptotic and finite-sample properties. *Journal of Econometrics*, 108, 1-24. [https://doi.org/10.1016/S0304-4076\(01\)00098-7](https://doi.org/10.1016/S0304-4076(01)00098-7)
- Muller, A. (2002). Education, income, inequality and mortality: A multiple regression analysis. *BMJ*, 324. <https://doi.org/10.1136/bmj.324.7328.23>
- Özdemir, M. . (2019). Özelliikli objektif gelir eşitsizliği ölçüm yöntemleri üzerine değerlendirmeler, İçinde O. Metin (Ed.), *Sakarya üniversitesi çalışma ekonomisi ve endüstri iliőikleri seçme yazılar III* (ss. 35-54). Sakarya Yayıncılık. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04285-7>

- Özdemir, M. Ç., & İslamoğlu, E. (2017). *Gelir dağılımı ve yoksulluk kavram-teori-uygulama*, Seçkin/Ekonomi.
- Özsoy, C. (2009). Türkiye’de eğitim ve iktisadi büyüme arasındaki ilişkinin var modeli ile analizi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 4(1), 71-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beyder/issue/3478/47321>
- Park, K. H. (1996). Educational expansion and educational inequality on income distribution. *Economics of Education Review*, 15, 51-58. [https://doi.org/10.1016/0272-7757\(95\)00000-3](https://doi.org/10.1016/0272-7757(95)00000-3)
- Pesaran, H. (2004). *General diagnostic tests for cross section dependence in panels*. Cambridge Working Papers in Economics Working Paper, 435. <http://ftp.iza.org/dp1240.pdf>
- Pesaran, M. H., Ullah A., & Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted LM test of error cross-section independence. *Econometrics Journal*, 11, 105-127. <https://doi: 10.1111/1/j.1368-423X.2007.00227.x>
- Pesaran, H., & Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of Econometrics*, 142, 50-93. <https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2007.05.010>
- Rodriguez-Pose, A., & Tselios, V. (2009). Education and income inequality in the regions of the European Union. *Journal of Regional Science*, 49(3), 411-605. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.2008.00602.x>
- Sarı, R. (2003). Gelir dağılımında eğitim faktörü: Kentsel bazda bir örnek. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(2), 177-189. <https://doi: 10.1501/SBFder 0000001630>
- Sylwester, K. (2002). Can education expenditures reduce income inequality?. *Economics of Education Review*, 21, 43-52. [https://doi.org/10.1016/S0272-7757\(00\)00038-8](https://doi.org/10.1016/S0272-7757(00)00038-8)
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). Principal components and factor analysis. In B. G. Tabachnick, & L. S. Fidell (Eds.), *Using multivariate statistics* (pp. 582-652). Allyn & Bacon. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-3285-6_19
- Topaloğlu, E. E. (2018a). Bankalarda finansal kırılganlığı etkileyen faktörlerin panel veri analizi ile belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(1), 15-38. <https://doi.org/10.17153/oguiibf.344856>
- Topaloğlu, E. E. (2018b). Nakit bulundurma politikası dinamikleri BİST tekstil endeksi firmaları üzerine statik ve dinamik panel veri analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 21, 81-100. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.380882>
- Turcinkova, J., & Stavkova, J. (2012). Does the attained level of education affect the income situation of households?. *Social and Behavioral Sciences*, 55, 1036-1042. <https://doi: 10.1016/j.sbspro.2012.09.595>
- Ulusoy, A., Karakurt, B., & Akbulut, E. (2015). Eğitim harcamalarının gelir dağılımına etkisi: Türkiye’de yükseköğretimin gelir eşitsizliğini giderici işlevi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 45-75. <http://malieyaraastirmalari.org/index.php/MAD/article/view/25/26>
- Üzümçü, A., & Korkat, M. (2014). Türkiye’de gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksullukla mücadelede sosyal yardımların gelişimi (2003-2012). *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(8), 135-166. <https://doi: 10.18025/kauibf.49376>
- Yang, J., & Qiu, M. (2016). The impact of education on income inequality and intergenerational mobility. *China Economic Review*, 37, 110-125. <https://doi: 10.1016/j.chieco.2015.12.009>